

DUJE RENDIĆ MIOČEVIĆ: ILIRI I ANTIČKI SVIJET. ILIROLOŠKE STUDIJE.
(POVIJEST — ARHEOLOGIJA — UMJETNOST — NUMIZMATIKA — ONOMASTIKA)
Split 1989.

Ilirologija se u novije doba razvila do visina do kakvih se nije moglo ni zamisliti. Može se dati i banalan primjer: starija historiografija je imenom Ilira — jednostavno — imenovala velika prostranstva juga Europe, pa čak i njezina centralna područja. Međutim, jedno je »Ilir« iz ranih, grčkih, a drugo je »Ilir« iz kasnijih, rimskih izvora; naime, prvo ime označava pripadnika etnosa, a drugo ime pretežno regionalno/administrativnu oznaku pripadnosti. Dakle, Illyrio, Illyrii često se nisu poklapali s geografsko-povijesnim pojmovima Illyris i Illyricum. Danas je, međutim, vrlo širok etnopojam Ilir, jer se zna i za uže etničke zajednice, među kojima se već mogu naći i detaljnije raznolikosti. O svemu tome danas raspravlja — kako rekosmo — ilirologija, već razvijena znanost koja proučava prošlost, život, kulturu i jezik stanovnika u balkansko-jadranskim područjima i koje zovemo općim imenom Iliri.

O njima nam kazuje detaljno, temeljito, opširno i nadasve studiozno akademik prof. dr. Dujke Rendić Miočević u svojoj knjizi »Iliri i antički svijet. Ilirološke studije. (Povijest — arheologija — umjetnost — numizmatika — onomastika)«, što ju je 1989. g. edirao Književni krug u Splitu (kao 33. svezak svoje Biblioteke »Znanstvena djela«; urednik je Ivan Mimica, a recenzenti su akademik prof. Mate Suić i prof. dr. Marin Zaninović). Knjige obaseže čak 920 stranica + XCII table; na str. 897—920 objavljen je vrlo opsežan sažetak »A sythetic review«, odnosno »Apercy synthétique des problèmes traités. (En guise de résumé)«. Djelo je, zapravo, kako nas podsjeća podnaslov, zbornik studija čiji su izvorni naslovi, s oznakom gdje i kada su objavljeni, publicirani na str. 893—896. Međutim, iako je to zaista zbornik radova D. Rendića Miočevića, može se odmah naglasiti da je sadržaj ipak više nalik nekoj vrsti sinteze o Ilirima antičkog doba; naime, toliko je opširno, raznoliko i detaljno obuhvaćen kompleksan problem toga predantičkog i antičkog naroda, o kojem je već i samo podsjećanje u nekim trenucima naših dana — kad je riječ o njihovim »potomcima« — izazivalo i upravo nevjerojatne političke rasprave, ali i izraze nacionalnih osjećaja gotovo poput preporodnih dana pojedinih nacija u 19. stoljeću.

Autor je poznati znanstvenik i stručnjak za temu o kojoj je riječ; on joj je posvetio istraživački trud u vremenskom rasponu od čak više desetljeća, objavljivao je brojne rezultate svojih izvornih proučavanja, dakle, ima itekako mnogo kazati. A on i govori, stotinama objavljenih stranica, prepunih faktografskih podataka i činjenica, ali i dubokih analiza i smislenih komentara, postavljanjem novih pitanja i otvaranjem problema. Autorovim znanstvenim preokupacijama ionako je temelj upravo ilirska problematika, a antika njihov uži tematski okvir, posebno stoga što je — do autora — ta ilirska antika bila dosta nepoznata i manje vrednovana u inače našoj bogatoj balkansko-jadranskoj arheologiji i povijesti. Štoviše, treba istaknuti da je njegova doktorska radnja o ilirskoj onomastici ujedno i prva u nas iz toga područja, a i drugi objavljeni radovi s ilirskom tematikom također su među prvima u nas. Te rasprave i članci objavljuvani su na našem i stranim jezicima, u nas i u inozemstvu, pa je zato to dragocjenije što je sada na jednome mjestu sakupljeno inače relativno teže dostupno čak šezdesetak radova iz povijesti, topografije, etnografije, kulture, umjetnosti, religije (kultovi), ekonomije, numografija (kovanje novca) i onomastike (antroponimija). Prava je to retrospektiva autorova djelovanja tijekom četiri desetljeća u znanstvenome i stručnom svijetu, iz koje se jasno vidi postupni i mukotrpan razvoj i cijele ove multidisciplinarnе znanstvene oblasti. Naravno, autor je — koliko god je koristan njegov izvoran integralan uvid u rješenja i postavke u prvim koracima do današnjih visokih dostignuća — dijelom ažurirao saznanja, dajući pritom i nove mogućnosti rješenja nekih problema. U tom cilju su donekle prilagodivani sadržaji autorovih objavljenih tekstova na stranim jezicima, dakle, njihovi prijevodi na hrvatski jezik. O svim tim svojim svojim nastojanjima autor govori u »Pristupnoj riječi« (str. 7—10), a o daljim planovima, htijenjima i željama u zaključnom tekstu »Epilegomeni« (str. 891—892). Ne treba posebno ni spominjati da je većina radova popraćena brojnim bilješkama.

Autor je svoju novu knjigu podijelio u dvije velike okvirne cjeline: Iliri i Grci te Iliri i Rim. Prvu cjelinu, dalje, komponirao je u tri poglavlja: Prolegomena. (Uvodne studije), *Illyrica varia*, Fontes numismatici. (Numizmatički izvori za povijest Ilira), a drugu u četiri: Prolegomena. (Uvodne studije), *Illyrica varia*, Epigraphico-onomastica, Riditin. Evo kratkoga informativnoga pregleda dijela sadržaja: Iliri u osvitu i u povijesti antike u kontekstu s grčko-rimskim svijetom, Iliri između barbarskog i helenskog svijeta, srebrne naušnice nepoznatih japodskih radionica, oko datiranja srebrna zoomorfnog nakita iz goričke ostave, ilirski vladari u svjetlu epigrafskih i numizmatičkih vrela, uz Perzejevo poslanstvo kralju Gentiju, o jednom atenskom proksenijskom dekretu, o epitafu-epigramu isejskog heroja Kalije iz Visa, prilozi etnografiji i topografiji naše obale u staro doba, Grci u Dalmaciji i njihove veze s ilirskim svijetom, Grci i Iliri na istočnom Jadranu u svjetlu numizmatičkih vrela, Iliri u natpisima grčkih kolonija u Dalmaciji, helenistički natpis u Perastu, o tipologiji novca »kralja Monunija« i pitanju njegova identiteta, neki problemi tipologije i kronologije novca ilirskog kralja Gencija, kovnica antičkog Risna i njezine emisije, hvarsko-ilirski dinast Balej i grad Pharos, odabrani primjerci ilirskog vladarskog novca, o pitanju prekova u emisijama grčko-ilirskih kovnica na Jadranu, prilog nekim neriješenim pitanjima ilirske numografije, autohtoni i doseljeni živalj rimske provincije Dalmacije (Ilirik) i njihova uloga u konstituiranju provincije, problemi romanizacije Ilira s osobitim obzirom na kultove i onomastiku, Silvan i njegova kulturna zajednica u mitologiji Ilira, uz jedan novi izvor o kultu ilirskog boga Medaura, umjetnost Ilira u antičko doba, neki osebujni tipovi ilirsko-rimskog sepulkralnog spomenika na tlu Ilirika, jedan prilog tipologiji i datiranju »japodskih« osuarija, ilirska onomastika na latinskim natpisima Dalmacije, o problemu ilirske onomastičke formule u rimsko doba, onomastička pitanja s teritorija ilirskih Delmata, onomastičke studije s teritorija Liburna, neke karakteristike histarske onomastike, Lika i japodska antroponimska tradicija, porodična i rodovska imena u onomastici balkanskih Ilira, novi ilirski epigrafski spomenici iz Ridera, Rider — municipium Ridentarum (prilog povijesnoj rekonstrukciji ili-ro-delmatskog i rimskog naselja), uz novi epigrafski nalaz u Danilu Gornjem, novi dekurijski natpis iz Ridera itd.

Duje Rendić Miočević zaključuje: »Čitalac će s pravom primijetiti da u ovako koncipiranoj 'sintezi' o Ilirima antičkog doba, u koje je njihova povijesna 'riječ' morala biti znatno glasnija od one kakva je ovdje iznesena, još ponešto nedostaje, no cilj nam nije ni bio, kako je već naprijed rečeno, da kažemo sve što znamo o tom predantičkom i antičkom narodu, jer ovo djelo nije bilo zamišljeno kao povijest Ilira već tako da istakne i koliko je moguće bolje osvijetli neke pojave relevantne za tu manje poznatu etničku skupinu (pokrivala je velik dio Balkanskog poluotoka i cijeli naš Jadran) koje su joj davale, da se tako izrazimo, legitimitet koliko-toliko ravnopravnog sudionika u zbivanjima antičke epohe. Taj su joj legitimitet mogli dati samo odnosi s klasičnim povijesnim subjektima antičkog svijeta, s Grcima i Rimom, čiji se dio povijesti, kako je dobro poznato, odvijao i na ovim našim prostorima« (str. 891). No, bez obzira na ove autorove ograde, može se s pravom konstatirati da je akademik Duje Rendić Miočević svojim višedesetljetnim znanstvenim i stručnim trudom i naporom stvorio — slobodno se može reći — grandiozno djelo, za koje je 1990. god. dobio prvu nagradu za najbolje znanstveno djelo u 1989. godini tek ustanovljene znanstvene nagrade »Josip Juraj Strossmayer« Jugoslavenske (danas: Hrvatske) akademije znanosti i umjetnosti i Zagrebačkog veselajma. Iako je, dakako, to djelo i ranije bilo poznato, sada rezultati sakupljeni na jednome mjestu daju ne samo zaista svestran uvid već i vrlo široke mogućnosti proučavanja toga opsežnog opusa koje, usto, daje vrlo široke mogućnosti daljnjim istraživanjima i proučavanjima zanimljive tematike. Knjiga Duje Rendića Miočevića, međutim, kapitalan je doprinos hrvatskoj, a time i svjetskoj znanosti uopće.

Petar Strčić

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Društvo za hrvatsku povjesnicu

REDAKCIJSKI ODBOR
Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUŠ, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
Ivan KAMPUŠ

LEKTOR I KOREKTOR
Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:
Društvo za hrvatsku povjesnicu
Zagreb, Filozofski fakultet, Uj. Đure Salaja 3

Narudžbe šaljite na navedenu adresu

Cijena ovog broja 3.000 HRD

Izdanje časopisa sufinancira
Ministarstvo za znanost Republike Hrvatske
Hrvatski tiskarski zavod u Zagrebu -- listopad 1992.